

W A L W E

ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS

wõimalikult igal reedel.

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 20

Reedel, 5. mail 1922

2. aastakäik

Sisu: Kes on süüdi? — Kas seisab meie mereasjanduse korraldamine õigetes kätes? — Halb korraldus Saaremaa jaoks. — Sõjaminister ja 1. diiviis kuritarwitused. — Tollivalitsuse ametnikkudest. — Veel tollivalitsusest. — Ametnikkude hammastest. — Veel politseinikkude wormist. — Mõned märkused kirjade kontrollimise kohta. — Demobiliseeritud sõjawäelaste toetamine sõjaministri poolt. — Demobiliseeritud sõjawäelaste kongressiks. — Awalik küsimus. — Nukker sõdur ja nukrad hobused. — Kirjad toimetusele. — Õiendus.

KES ON SÜÜDI?

Mitmel ja mitmel korral on riigiasutuste võimetus ja lohakusest nende asjaajamises kirjutatud, ning ikka ja alati wisatakse niisugusel korral ametnikkudele nende wilumatust näkku. See oli Eesti Wabariigi algupäewil, siis kurdeti, et ei ole häid tööjõudusi, sest et kõik paremad isamaa pojad on kodumaa kaitsjate ridades, see kordus 1920. ja 1921. a. kui sõda juba lõppenud oli, ning seda korratakse veel praegugi. Ametnikud on wilumatad, puudub intelligent tööjõud — sellega on kõik öeldud! Ametnikud on süüdi, kui asutuses korralagedus walitseb! Selle ettekääne taha on siamaani poetud, ilma et keegi waewaks oleks wõtnud seda wäidet lähemalt jälgida. — Katsume seda küsimust natuke lähemalt waadelda. Kõige pealt oleks huwitaw teada saada nende wilunute käest (teatawasti on paljud nendest, kes ametnikkude wilumatusest kaebawad, ise niisamasugused ametnikud, ainult kõrgemal astmel), missugusi ametnikke nemad mõtlewad nende wilumatude all, kelle süü läbi meie ametiasutustes korralagedus ja töowõimetus walitseb? Meil nimetatakse ametnikkudeks kõiki riigi teenijaid, alates kõige nooremast kantselei kirjutajast, ning lõpetades kõiksugu osakondade ja peawalitsuste juhatajatega. Teenistuse- ja palgaastmete järel jagunewad ametnikud 16 liiki. Kas on siis kõik Wabariigi ametnikud wilumatad, töowõimetus, nii ütelda terve ametnikkude pere „jala tallast pea laeni“ kõlbmatad, wõi ainult teatawa liigini, näituseks 16.—5. wõi 4. liigini. Kes ajakirjandust on jälginud, peab tunnistama, et wilumatuses süüdistakse mitte kõiki ametnikke, kelle mõju asutuses kaugemale ei ulata, kui omia laud.

kes ainult seda teeb, mis temale teha on määratud, ning kellel kõige vähematki mõju ei ole asutuse töö organiseerimises, korraldamises ja juhtimises. Ainult neid wäikseid ametnikke, neid töö-orjasi, ainult neid süüdistakse, kui asutus töowõimetus, kui seal korralagedus walitseb. Neile wisatakse iga sammu peal wilumatust näkku, kuna neid, „wilunuid“, kes asutustes juhtiwatel kohtadel istuwad, ning kelle „wilumus“ tihti ainult korralageduse organiseerimises seisab, neile ei julge keegi wilumatust näkku wisata. Selleks on need isandad liiga „soomustatud“ kõiksuguste „teenuste“, „kogemuste“, sidede ja soowituste läbi.

Oleks ammugi aeg loobuda niisugustest üleüldistest süüdistustest, nagu kõikide ametnikkude wilumatus, kuid kahjuks korratakse seda kerge südamega tänapäewani. Alles hiljuti lugesime „Walwes“ hra Peakontrolööri Merits'i kirjast: „... et selle lohakuse põhjuseks mitte alati kuritarwidus ei ole, waid ametnikkude wilumatus“ jne. See oli öeldud riigiasutuste korratu arwepidamise kohta. „Walwes“ nr. 18. leiame kirjatükis „Mis meil tarwis“ muu seas järgmist: „... ning riigiwalitsemise orgaanide koosseisude eneste poolt antud kõlbmatuse tunnustust“ jne. Kahtlen wäga, et terve asutuse koosseis wiimase meheni kõlbmata oleks. Wäga wõimalik, et niisugusele raskele süüdistusele põhjust andis just hra Peakontrolööri Merits'i autoriteetlik wäide, ehk asjaolu, et ametnikud kõige süüdistuste peale waatamata senini waikinud on. Olgu sellega nüüd kuidas on, kuid niisuguste terve ametnikkude pere süüdistamistega ei wõi milgil tingimisel nõus olla. Kõiki ametnikka, wõi asutuse terwet koosseisu süüdistada

wilumatuses, kõlbmatuses on niisama absurdne, nagu süüdistada autot, kui autojuht selle kraawi ajab.

On tarwis tõsisemalt meie riigiasutustes walitsewa korralageduse ja töowõimetuse põhjusi päewawalgele tuua. Seda peaks tehtama kohe, täiesti asjatundlikult ja erapooletult, sest see ei ole tarwis ainult selleks, et ilmsüüta ametnikka põhjendamata süüdistuste eest kaitsta, waid on tarwilik ka meie riigiwalitsemise orgaanide korraldamiseks ja riigi olemasolemise huwides. Ei wõi ju jutugi olla riigi püsiwusest, kui selle sisemine organismus haige wõi roostetanud on. Meie auwäärt rahwa esitusel oleks kerge olnud oma eelarwe alamkommissjonide kaudu riigiasutuste sisemise korra ja töowõimega tutvuneda, kuid nähtawasti ei ole hrad rahwasaadikud heaks arwanud endid niisuguse tööga koormata. Kui eelarwete läbiwaatamise ajal riigikogu alamkommissjoni liikmed ametiasutuste asjaajamist, töokorraldust ja sisemist korda asjaliku ja erapooletu rewideerimise alla oleks wõtnud, siis oleks igitahes ametiasutuste töowõimetuse põhjusest hoopis teistsugune mulje saadud, mis rohkem tõele oleks wastanud, kui senine oletus — ametnikkude wilumatus.

Minge ja waadake, hrad rahwasaadikud. Tutwustage endid riigiasutuste sisemise korraga, asjaajamisega ja teie näete, et meie ametiasutused kannatawad juhtiwate jõudude wilumatuse all. Andke asutustele wiinud peawalitsuste ja osakondade juhatajad, siis ei kuule teie enam kaebtusi ametnikkude wilumatuse üle. Senikaua aga, kui juhtiw ametnik ei oska oma osakonna tööd korraldada, ei oska juhtnõõrissi anda osakonnas töötawatele ametnikkudele, ei oska seisukohata wõtta küsimustes, mis osakonna juhataja wõimupiiri kuuluvad, senikaua on ja saawad asutused töowõimetud olema, senikaua saab asutustes korralagedus walitsema.

M—k.

— 0 —

KAS SEISAB MEIE MEREASJANDUSE KORRALDAMINE ÕIGETES KÄTES?

Ei ole lugejatel wist weel ununenud hiljutised waelused Laewasõiduameti üle. Kuna ühelt poolt põhjendatult selle riiklise äriettewõtte mittekasulikkust alla kriipsutati ja likwideerimist soowitati, tõendas Laewasõidu ameti juhataja kapten Treilmann otse wastupidist. Et oma sõnadele rohkem mõju ja uskujaid leida, saadi toime koguni inetute kahtlustustega. Kellele jäi aga lõppude lõpuks õigus? Mitte wäga palju aega

hiljem, leidsime üllatawa teate — olla otsustatud Laewasõiduameti likwideerimisele asuda. Millest siis korraga järsk meele-muutus?!

Edasi — põhjawanud kraana. Kohe õnnetuse päewal rutati ajakirjanduse kaudu teatama, et kraana ülestõstmine kerge asi on, 1—2 päewa töö, ja sadama tegewus selle wahejuhtumise läbi põrmugi takistud ei saa. Nüüd, kirjutame neid ridasi 29. aprillil, hakkab teine nädal oodates lõpule jõudma, kuid kraana puhkab endiselt rahulikult merepõhjas, Tallinnasse juhitud laewad sõidawad teelt teistesse sadamatesse jne.

Rõõmustawa nähtusena wõiks ehk nimetada, et sündmus wiimaks ka Riigikogu liigete keskel tähelepanemist äratanud ja Wab. walitsusele wastawa küsimusega esinetud on.

Ka olla Laewasõiduamet omal jõul „susimisest“ wäsinud ja otsustatud sellepärast Balti Päästeseltsi appi paluda.

Wahest hakkab asi ometi kord paigast nihkuma. Miljonilisi kahjusi ei tasu aga riigile keegi. Ja kõige selle juures ei ole mingit kindlustust selleks, et tulewikus jälle midagi sellesarnast meid tabada ei wõi, vähemalt praeguste juhtide juures. Arwame, et see juba ehk sündinudki on. Sadamas liikudes tärkab esimesel silmapigul igal ühel kahtlemata rõõmutunne sealse suurejoonelise tegewuse üle. Mäletawasti pole sadam millalgi nii laewadega täis kiilutud olnud, kui praegu. Kuid ligemal waatlemisel ja järeleuurimisel ei wõi maha suruda kurbi mõtteid, kurbi wäljawaateid. . . . Ajakirjanduse kaudu on wastawad ametiwõimud osanud isiklise reklaamina meeolelu loomiseks, hulkasi uskuma panna Tallinna sadama ülisuure teowõimisesse, mida järjest ettewõetawad ja läbiwiidaw. uuendused aina suurendada aidata. Jäi koguni mulje — sadam on suurem, kui tarwidus selle järele. Tuli esimene tuleproow. Iseäraliste meresõidu olude tõttu koondus sadamasse harilikkusest rohkem laewu ja seisak oligi käes! Kõik ülespuhutud uuendused ja elujõulised korraldused olid ainult suuresti ülespuhutud seebi mullid. Laewad seisawad reidil, on sunnitud päewade, nädalate kaupa tühjendamiseks järjekorda ootama, peetakse nädalapikkuseid pühasid, mille üle wäljamaalased küllalt imestust awaldada ei suuda, lootside asemel sõidurawalad Suropi kalamehed laewu madalikule jne. Tallinna on omanud kuulsuse, kus wäljamaa laewad, siinseid olusid arwesse wõttes, lepingutesse sunnitud on iseäralisi punkti üles wõtma.

Kui häda käes, siis pistetakse rabelema. Nii tahegi ühe ropsuga kartulite ekspordeerimist üle wiia Baltiski, mis ägeda protesti wälja kutsus. Selgus, et Baltiski selleks otstarbeks mitte põrmugi pole ette walmistud ja sedasamuti lohakuse tõttu.

Teiste Läänemere sadamatega wõrreldes on Tallinn loodusliselt asetatud ligipeasemata heasse seisukorda, mille täienduseks tarwilik lüua tarwilikud tehnilised abinõud ja korraldused. Küsime, mis on sellel alal siis õieti ära tehtud. Sadama tutvustamiseks on awaldatud Inglisekeelne broschüür, mis kubiseb otse wigädest ja mitte waimliseks isaks sellepärast end keegi tunnistada ei tahtnud. Just nagu oleks raamat taewast meile õnnetuseks kaela kukkunud. Uue muuli ehitamine liigub otse tigusammul, kestab aastaid ja ei näi, nagu Tallingi, mitte ialgi walmis saama. Mäletame ka, et mullu sigisel agara politsei kaasabil sealt ajakirjanikudki minema kihutati, kes ehitust „rikkuda“ oleksid wõinud. Ja see oleks õieti ka kõik, mis teada.

Perioodiliselt ajalehtedes awaldatawaid „seletusi“ ja „jutuajamisi“ igasugustest suurtest kawatsustest ei saa muidugi mitte tõsiselt wõtta, nagu seda elu isegi tõendatud on, waid need jääwad ainult ilusateks käeliigutusteks ja meelealgatusteks mõne mehe olemasolu teadmiskat.

Kui kõige selle juures weel pikku heidame naaberriikidesse, kus kõik rattad käima pannakse, et halwemates tingimistes esimese wiili mängijaks peaseda, siis peab küll iga tõsise kodaniku südamest soow tõusma, et Wab. wal. sellele küsimusele erandlist tähelepanemist osaks laseks saada ja kõige kiiremas korras praeguse seisukorra põhjaliku rewideerimise alla wõtaks.

Peaks ühtlasi selgusele jõutama, kas mõni isik, kel äri alal suured tegemised ja huwid, wõib ühtlasi ka olla wastutawal kohal riigiteenistuses, ilma et see õige tuntawalt riigi huwisid ei riikwaks.

Z.

HALB KORRALDUS SAAREMAA JAOKS.

Mifmesugused wäärnähtused meie riigi juhtimises, mis wimmasel ajal palju nurinaid on päewakorrale kutsunud, on ühes asjas wäga tuntawalt puudutanud wäikest Saaremaad, nimelt sinsete noorsõdurite teenistusse kutsumisel.

Endise tsaari walitsuse ajal sündis Saaremaal noorsõdurite wõtmine 1. oktoobril — kuna mujal Wene riigis nowembrikuul seda tehti. Põhjuseks selleks olid arusaadawalt

mitte ükski meie rahiwa huwid, waid ka peajasjalikult riigi tulude kaitsmine. Nüüd aga wõetakse Saaremaal noorsõdurisi jaanuaris, mil ajal meil mannermaaga mingisugust kindlat ühendust ei ole — Suur wäin mõnel aastal pool kinni külmanud, teed tükati paljad ja sel ajal sõiduks wiletsad.

Sarnasel ajal meeste saatmine küüthobustega, rääkimata juba sellest, et ta rahwale tülikas, on äärmiselt raske ja kulurikas riigile.

Kui nüüd tsaari ajal mehi Saaremaal oktoobris wõeti, siis oli see arusaadaw, sest mehed wiidi ära kas kroonu- ehk eralaewaga. See oli wäga mõnus niihästi meestele kui ka rahwale. Küütisi anda waja ei olnud ja peajasjalikult riigikassa kulud olid märksa vähemad.

Selle asjaolu peale juhiti nüüd ka Saaremaal kohaliku rahwaülema poolt sõjaministeeriumi tähelepanu, kus kohalised olud õige selgesti ära olid seletud, kahjuks ei olnud sellel märgukirjal tagajärgi.

Noorsõdurite wõtmine pandi siiski jaanuaris toime, kes olid sunnitud paha tuisuse ilmaga küütidega kuni Haapsalu minema, kerge riietega, mis sõdurite meeolelu kui ka küütide peale halwasti mõjus. Igatahes oli riik jällegi sunnitud sarnase korralduse tõttu oma kassat mõne saja tuhandega wähen-dama, kuna sigisel ehk kewadel sarnane kulu oleks ära jäänud, sest riigi laewad peawad sel ajal ühendust Saarte ja mannermaaga.

Jaanuarikuus on Saaremaalt teenistusse wastuwõetud meeste saatmine sagedasti ühenduse puudusel täiesti wõimata, ehk paremal juhtumisel wõimalik ainult maad mööda lähemasse (s. o. Risti) jaama (Kuresaarest 162 wersta). Noorsõdurid on alles distsiplineerimata, mispärast ka korrapidamine nende seas edasiliikumisel raske on. Aeglaselt edasi liikudes teewad nad mõndagi, mis kuritegewuse tundemärke sisaldab, paljud lahkuwad omawoliliselt esheloonist, sugulaste ja tuttawate poole sisse pöörates.

Niisugune rändamine nõuab umbes 8 päewa (2 puhkepäewa juure arwatud). Niiwiisi pikema aja peale külmal ajal noorsõdurid teele saates, peaksid nemad soojade riietega ja tugewate jalanõudega warustatud olema, missugust warustust aga koha peal meile anda ei ole; ka tuleb arwesse wõtta, et tee ääres sarnase suure komando mahutamiseks mitte alati korralikke õomajakohte saadawal ei ole, mis omakord asja ras-kendab.

Sarnased sõjaministeeriumi korraldused sunnitawad arusaadawalt rahiwa seas paha-

meelt ja annawad head pinda meie riigi wastastele kihutustöödes.

On ju weel kõikidel meeles Saaremaa kurb segadus 1919. a., kus niisama mitmesugused rahulolematused põhjuseks olid.

J. J.

SÖJAMINISTER JA 1. DIWIISI KURITARWITUSED.

Riigikogus esines, arupärimise peale wastates, sõjaminister kindral Soots pikema seletusega 1. diwiisi staabis ettetulnud kuritarwituste kohta. Et asi öeldakse kohtuwõimude kätte antud olema, siis ei hakka meie sisuliselt pikemalt seda praegu mitte walgustama, kuigi meil andmeid käepärast, mis teist pilti pakuwad, kui seda hr. sõjaminister ette maalis. Paari iseloomuliku asjaolu peale hr. sõjam. kõnes tahaksime siiski siinkohal tähelepanu juhtida.

Opereerides seaduste §§ püüti leida süüdlaste vähemate ametiwõimude hulgas.

Wõib ju olla väga õige, et seaduse tähe ees tõesti diwiisi ülem majanduslistes asjades mitte wastutaw ei ole, wõi aga seda ainult osaliselt on. Aga kui sellesama diwiisi ülema käskude järele alluwad sunnitud on seadusewastaseid tegusid toime panema, siis on süüdi igatahes juba käsundaja. Ja käesolewal juhtumisel just on tegemist sarnase faktiga, nii et Weneaegne süüdi olewa rööpaseadja süsteem liiga käega katsutawalt mitte õiglane.

Siis räägiti weel pikalt ja laialt sellest, et sõja oludes isikline „soomuse wõtmine“ tingimata tarwilik ja paratamata nähtus on ja et 1. diwiisis olla wäärtusi äratoodud ainult maaalalt, mille tulewane alluwus alles küsitaw oli, kuna aga puudujääkisi, mis samuti sõja oludest ära tingitud, ka teistes diwiisides olla ette tulnud, mis sõjaliselt palju kergemates tingimistes olla wiibinud, kui 1. diwiis.

Sarnased seletused sõjaministri poolt on igatahes rohkem kui üllatawad. Hr. Soots'ile, kui kindralstaabi ohwitserile, ei peaks ometi olla teadmata, et omawolilised teiste waranduste omandamised üheski korralikus sõjawäes aset ei tohi leida, sest et sarnased teod sõjawäe lagunemisele wiivad. Näitusi selleks pakub sõdade ajalugu küll ja küll.

Meie rahwawäe auks peab ütlema, et tas oskas hoiduda sattumast sellele libedale teele. On sellepärast ülekohtune ja andeksandmata tegu, kui sõjaminister 1. diwiisi wäärnähtusi üleüldsustada, kõigile kaela määrada

tahab. Ei jatku lihtsalt küllalt energilisi sõnu sarnase süüdmata ülesastumise wastu protesteerimiseks. On ju tõesti üksikutes wäeosades puudujääkisi, kuid need on liiwasõmerad 1. diw. ligi 17 miljonilise sunnima kõrwal ja on nende tekkimine enamwähem seletataw wabandawalt. Ei wasta ka tõde, nagu oleks 1. diw. kõige suuremal määral sõjaraskusi kannud, waid wastuoksa teame, et lahingute raskusepunkt kõige pikemal kestwusel just lõuna wäerinnal püsis ja ainult sõja algul ja lõpul Wiru wäerind suurema tähelepanu osaliseks sai.

Ometi aga teame, näituseks, kuulsuserikkast Soomusrongide diwiisist, et seal ei diwiisi staabil ega ka ühelgi wäeosal puudujääkisi pole. Samuti teiste diwiiside staabid. Järeldada wõime kõigest sellest, et olulisi erandlisi põhjusi puudujääkide tekkimiseks 1. diwiisis mitte ei olnud, waid nende tekkimine ärarippuw on üksikutest isikutest, kellede süütaks nükkimisel nüüd tagantjärele walmis ollakse, kas wõi kogu sõjawäe au riwetama.

Nagu juba eelpool tähendatud, püüdis kindral Soots nihutada 1. diwiisi staabi wäärnähtusi sõjalise paratamatuse aluspinnale. Ka siin on märgist mööda lastud. Paratamata nähtus oli tõesti see, kui sõdurid sunnitud olid jalanõude ja riiete puudusel neid omandama surmasaanute ja wahel ka wangilangenute seljast ja kui wast suurema arwu sõjasaagi tabamisel saajatele mõni üleliigne hilp jäi enne, kui arwestada jõuti. Mis sõjasaaki wõis siis õieti keegi oma seljas kaasa wiia. Palkide ja t. suuremate asjade weoabinõudega isikliseks omanduseks wedamine oleks ikkagi sootu teine asi. Sõja ajal maksis ka meil walju seadus, et kõik sõjasaagina saadud warandused pidid riigi omanduseks arwestatud saama ja häda iga ühele, kes selle wastu eksis. Nii teame mitu juhtumist, kus süüdlased wõrdlemisi palju wäiksemate eksituste eest karistuse alla langesid. Trahwiti isegi selle eest, kui ülemus mitte küllalt energilisi samme ei astunud sõjasaagi arwestamisel, mille tagajärjel kaotsimineksid wõisid olla.

Nüüd aga tuleb hr. kindral Soots ja räägib hoopis teist juttu. Millega kõik kaitsekõne pidamisel hakkama ei saada. Hr. Sootsil näib üleüldse olema wõrdlemata and sarnasteks wäljaastumisteks. Käiakse nähtawasti põhimõtte järele — tahad kedagi puhtaks nükki, siis tõrwa teisa.

W.

TOLLIWALITSUSE AMETNIKKUDEST.

Tolliwalitsuses teenib wastutawa koha peal keegi Herne. Peale muude heade omaduste on sellel herral veel see hea omadus, et oskab temale alluuate walwuritega kauis toorelt ümber käia.

Nii nõuab mainitud herra, et walwurid teda nähes kohe mütsi maha kisuks, iseäranis peale selle, kui walwuritele uus worm wälja anti ja häda sellele, kes teda tähelepanemata jätab, see riskeerib oma kohaga. Nagu kuuleme, olla 4 walwurit ametist tagandatud, ja imelik, et just need, kes ei ole herra Herne ees mütsi maha wõtnud.

Peale selle olin juhtumise pealtnägijaks, kui a. l. „Kalewipoja“ peal reisijate wäljakraarimise juures nimetatud hra purjus olles oma alluwa ametniku peale põhjuseta kargatas: „sina oled juua täis, lasen sind pogrissse wiia“. Kui ametnik selle peale tähendada julges, et armuline herra, Teie olete ju ka wiina wõtnud, sai is. Herne wihaseks ja wiis ametniku Sadama politseisse, kus protokolli kokkuseadmist nõudis. Politsei nähtawasti sai aru, et protokolli nõudja ise kauis purjus on ja soovitas teine päew tulla, kui ta kainemaks saab.

Kas ta teine päew tuli wõi ei, on meie teadmata. Kuid see fakt iseenesest on wäga iseloomustaw, kuidas meie tolliwalitsuses walitsew õhkkond inimesi rikub ja „säsekurnajateks“ teeb.

Parem oleks järel waadata, et juurdluse materjaalid ja laewapaberid kaduma ei läheks, kui niisugustele herradele omapead raliitada lubada. H. . . . o.

WEEL TOLLIWALITSUSEST.

20. aprillil 1921. a. sai tolliwalitsuse ülema abi hra Werzinsky'le järgmine raport ettekantud:

Tallinna tolliwalitsuse ülemale.

R A P O R T.

Sellega on meil au Teile teatada, wastawa korralduse tegemiseks, et salakauba asjad kiires korras läbi saaks waadatud, sest salakauba asjad seisawad kuude ja aastate wiisi kohtu ja teistes asutustes arutuse all, kuna konfiskeeritud asjad tolliwalitsuses pikaegse seismise järele kinnises kiwi ruumis rikki wõiwad minna ja oma wäärtust kaotada.

Riide ja naha kaup wõib tekkiwate koide, rõskuse ja mittetuulutamise taga-

järjel täiesti wäärtusetuks muutuda, kuna toiduained — jahu ja teised kõlbmataks saawad; wedelikud, nagu piiritus ehk mõned muud, wõiwad nõudest wälja jooksta, nõude rikkimineku tõttu roostetuse tagajärjel. Isegi rotid wõiwad kaubad, toiduained ja isegi tubaka pakid ära purustada ja mitmet moodi kahju tuua. Apteegi kaubad wõiwad seismise ja rõskuse puhul kõlbmataks ning wäärtusetuks saada ja ära sulada.

Peale selle wõib konfiskeeritud asjade hind alaneda, kui nad palju aega pärast kinniwõtmist müüdid saawad ja salakauba asjas huwitatud isikud (kinniwõtjad) palju aega kinniwõtmise tasu peawad ootama, arwamises, kas nad asjade seismise, hinna alanemise ehk koguni asjade rikkimineku puhul saada-wast tasust ilma ei jää.

Tähendud wiiwitus salakauba asjades on ka riikliselt salakauba kinniwõtjate huwides lubamata, wiimased wõiwad koguni oma usalduse kaotada ja salakauba püüdmisest loobuda.

Jääme lootma, et Teie poolt walitsuse ringkondades sammusid saab astunud, et salakauba asjad wäljaspool järjekorda arutatud ja otsustatud saaks.

(Allkirjad.)

See raport oli wäljakutsutud sellest, et salakauba asjad aastate kaupä arutamata seisid, mis loomulikult palju paksu werd sünnitab.

Hra Werzinsky waatas raporti läbi, mis temale ümber sai tõlgitud ja wastas: „Kui teie selle rapordi tolliülemale sisse annate, siis saate igauks kolm päewa aresti, sest weneaegne tolliseadus seda ei luba“ ja soovitas tähendud raporti katki kiskuda ehk mõneks teiseks otstarbeks ära kasutada.

See wastus on iseäranis huwitaw sellepärast, et ta wäga selgesti näitab, kuidas meie tolliwalitsuse juhatajad asja peale waatawad. Selle asemel, et raportis sisaldawa elunõuele wastu tulla, ähwardatakse arestiga ja soowitatakse raport ära häwitada. Pole ime, et inimesed, kes enne agarasti salakaupa jälgisid, nüüd loiuult asja peale waatawad, kindlas usus, et mis sa ikka ennast waewad ja uneta öid mööda saadad, sest nii kui nii tasu selle eest ikkagi ei saa. Ja kui sa midagi ainult oma osawuse ja energia tõttu kätte saad, siis tasu selle eest läheb nii kui nii teiste tasku.

Jah, hra Werzinsky, nii on need asjad!

* * *

29. märtsil s. a. saadi teada, et Wene aurik „Transbalt'i“ peale järgmisi toiduaineid salakaubana wiidi:

120 puuda suitsetatud sea liha,

140 „ puhast sea pekki,

16 kotti à 6 puuda suhkrut,

80 puuda nisu püüli,

80 puuda rukki jahu.

Peale selle veel teadmata arwul kohwi, teed, kakaod ja muid aineid.

Laewade ülewaataja poolt tehti korraldus laew läbi otsida. Kui ametnikul laewale ilmusid, ei lasknud laewa kommissar läbiotsimist toime panna ja nõudis, et läbiotsimise juures peaks keegi Wene esitaja olema.

Selle peale lahkusid ametnikud laewalt ja teatasid selle üle tolliülema hra Jõudu'le, mille peale hra Jõudu ootamata wastuse andis: „Wõtke Wene esitaja ühes, siis nad ehk lasewad laewa läbiotsida.“

Kuid Wene kaubanduse esitaja kaasa ei tulnud, mispärast ka laew läbiotsimata jäi. Millega on siis siin tegemist? Kas ei tahtnud hra Jõudu, et laew üldse läbiotsitud saaks, wõi näitab see lihtsalt tolliülema jõuetust, sest makswa seaduse järel on tolliülemal igakord õigus laewa läbiotsida lasta.

* * *

Tallinna tolliwalitsuse ladude jaoskonnas on wiimasel ajal palju asju ilmsiks tulnud, mis uurimist wälja kutsusid, mispärast ka loomulikult kõik põnewusega ootawad, millega kõik need asjad lõpewad. Kuid selle asemel, et asja parandada katsuda, tehtakse sealtpoolt uusi korraldusi, mille tagajärjed õige kurwad wõiwad olla.

Nii lahkus senine laewade ülewaataja hra Sinisoff oma ametist ja asemele sai määratud senine ladude ülewaataja hra Briske, kelle kätte ka mõlemad — s. o. ladude ja laewade jaoskonnad koondati.

Enne kontroleeris üks amet teist, näituseks, kui laewast kõik kaup wälja tuli ja ladus mõnda kraami rohkem ehk vähem leiti, siis saadi sedelite järgi kindlaks teha, kas kaup on tõesti ladusse saadetud wõi mitte.

Nüüd aga, kus ladude ja laewade ülewaatajaks üks isik on, ei wõi kontroleerimisest enam juttugi olla. Igatahes kahju, et Wabariigi walitsus nii kergelt tolliülema ettepanekule wastu tuli ja niisugust korraldust kinnitas.

Ei saa ka tähendamata jätta, et hra Brisk iseäranis tolliülema ja tema abi meeltmööda on, kuna see herra ise veel tollirewidendina olles ühe salakauba loosse segatud on, kus politseiametnikud „Kuld Löwi“ wõõraste-

majas hra Brisk'i salakaubaga tabasid, mida ta wõõrastemajasse sisse wiia tahtis ja misugune asi veel otsustamata on. Igatahes kurwad wäljawaated.

Sämi.

AMETNIKKUDE HAMMASTEST.

„Riigi Teataja“ nr. 52. on wälja kuulutatud määrus riigiasutustes töötawatele ametnikkudele ja tööliste ning nende perekonnaliigetele arstiabi andmise korra täiendamine ja muutmise, millest muu seas järgmist loeme: „...Kui riigiteenija wõi tööline peale tema wõi tema perekonnaliigete hammaste plombeerimist riigiteenistusest enne kolme aastat lahkub, siis maksab tema iga kuu eest, mis kolmest aastast puudu jäänud $\frac{1}{30}$ tema hammaste plombeerimise eest makstud arwest riigile tagasi. Igas riigiasutuses peetakse iga riigiteenija kohta sellekohane arwe.“ Edasi seletatakse sellesamas määruses, et prillide muretsemine riigi kulul ei sünni. —

Mis ametnikul wõi töölisel riigiteenistuses tarwilisemad on, kas hambad wõi silmad, wõi mis põhjusel hammaste plombeerimine riigi kulul sünnib, aga prillide muretsemine mitte, seda ei maksa harutama hakata, kuid arwepidamine hammaste üle — niikaugele ei ole wist ükski riik maakera peal jõudnud. Paistab nagu mõnest pilke- wõi naljalehest wõetud olewat, kuid ometi on see ametlik määrus, mida nüüd „Riigi Teatajas“ wäljakuulutamise päewast kõik riigiasutused täitma peawad. Iga ametniku ja tööliste hammastele wõi hamba plombidele awatakse arwed. Debiteeritakse ja krediteeritakse, nagu raamatupidamise kord seda nõuab. Muidugi tulewad ju selle jaoks ka tarwilikud arweraamatud sisseseada, wõib olla koguni raamatupidajaid juure wõtta, sest kui arwata ühe ministeeriumi kohta keskmiselt 100 arwet, siis annab see kergesti põhjust koosseisu suurendada.

Kui suur aga selle juures riigi tulu wõib olla?

Määruse järele maksab riik ainult tsement plommi hinna, s. o. 100 marka. Kui ametnik, kellele riigi kulul üks hammas on plombeeritud, paar kuud enne kolme aastat teenistusest lahkub, siis peab tema riigile tagasi maksma $100 : 36 \times 2 = 5\frac{1}{2}$ penni (wiis ja pool penni).

Selleks peab siis kolm aastat arweid pidama!! Kodanik nimetab niisugust asja „kilplaste tööks“, ehk „säase kurnamiseks“.

Ametniku hammaste üle fahetakse arwepidamist sisse seada, wõi õigem ütelda on see eelpool tähendatud määrusega sisse seatud, kuid riigi warandused seisawad siimaani arwestamata.

M—k.

—o—

WEEL POLITSEINIKKUDE WORMIST.

„Walwe“ nr. 17. ilmunud artikli „Halpimine politseinikkude wormiga“ kohta on „Eesti politseilehes“ keegi heaks arwanud sõna wõtta. Loomulik ja arusaadaw, et iga küsimuse lahendamise juures lahkarwamisid wõiwad olla ja neid sarnasel korral ka põhjendatakse. Nii wõisime siis ka oodata, et mõni politsei juhtiwatest isikutest ehk enam-wähem motiweeritud seisukohaga esineb, mis walgust aitaks heita terve selle loo peale. Kuid kahjuks peame konstateerima, et arwustawa ja põhjendawa artikli asemel on leht seekord küll ruumi raisanud — noh, mitte just kõige ladusamini kombineeritud kalendrisaba jäljetooni „Kes halbib“ alla, sest nii wäga lapsikult on seal esitatud wäited! Aga et kõik see weel kord meie arwustawa märkuse naela pihta tabamist tõendab, siis pühendame sellele küsimusele weel mõningad read.

Kõige pealt palume autori kirjatüki lõpulauset „kallis „Walwe“ ärge „halpige“ täies puutumatuses tagasi pärida ja ainult pisut teises redaktsioonis oma arwele kirjutada. Kõigil, kes mõlemaid kirjutusi lügnud, ei wõi olla kahtlust, kes halbib. Meil pole ialgi mingit tuju ega põhjust tõsiste asjade juures nalja tegema hakata. Samuti on lausa ülekohtune tõendus, nagu süüdistaks meie kuritahtlilselt, ainult sellepärast, et süüdistada, kus juures kõik abinõud eesmärgi kättesaamiseks lubatud olla, isegi wale. Loobitakse uisapäisa sõnu, kuid tõendustega jäädakse lahkesti wõlgu — neid lihtsalt ei ole.

Mõökade ja kortikute otstarbekohasusest politsei teenistuses ei lausuta musta ega walget (mis seal ikka mõistad öelda!), waid hiilitakse sellest piinlikust punktist tasahilju mööda; teatatakse ainult, et need politsei kaitseriistad riigile mitte pennigi maksuma polla läinud, kuna politseinikud need omal kulul ostnud olla. Siit peame järeldama hakkama, et politseil peale riigilt saadawa palga weel mõnesuguseid kõrwalisi sissetulekuallikad on?! Nähtawasti on ühe osa politseinikkude palgad sedawõrd suurendatud, et nad ainult edwistamise pärast rahasummasi wälja wõiwad anda ja seal juures sundusli-

kul teel teisigi, waesemaid, omaga kaasarühmama kisuwad. Teised riigiteenijad wist seda luksust omale lubada ei wõi. Nii teame, et nõndanimetatud „wabapalgalsed piiripolitseinikud“ (neist ülihuwitawaist ametmeestest teeme weel teisel pikemalt juttu) palga suhtes pea ühesugusele astmele on upitatud sõjawäe roodu ülemate, kaptenitega. Piiripolitseinikuks wõib saada ja ongi saanud algharidusega kordnikud, kuna roodu ülemateilt vähemalt keskkooli lõpetamist ja rahuaja nõuetele wastawat eri, sõjalist haridust nõutakse. Aga milline päratu wahe seal juures weel kohustustes ja wastutuses! Arusaadaw, et siin siis ka inimesed uhkuse ajamise peale mõtelda wõiwad..

Rahwamajanduslisest seisukohast waadates tuleb aga kahjulikuks nähtuseks pidada ükskõik missugusel teel ehk kujul raha rämpsus eest ära raisatud on.

Edasi arwab autor heaks tõendada wõiwat, ilma et muidugi põhjendaks, — „politsei uus worm ei anna sugugi põhjust „segaduste“ üle kaebada, mida oma taskust maksuma peame.“ Riigikassa kulud „uue wormi tõttu ei tõuse sugugi“.

Kuidas seda täitsa arusaamatat hinnamõistatust küll seletada. Peame ehk grammatiliselt tarwitama minewiku wormi „on juba tõusnud“, sest kulud on nähtawasti juba kantud. Politseinikud saawad riiklise warustuse, riided õmmeldakse neile koguni töökodades walmis, muudkui pista aga selga ja kui siis wormi järjest muudetakse, järjest kirjumaks kombineeritakse, kuidas wõib see siis sündida ilma mingisuguste kuludeta!

Niipalju rahalisest küljest. Wormi kohta öeldakse, et politseiniku kuuele olla ainult pöön juure lisatud ning kaehusele ja käiksetele paigutatud mõned ametmärgid, et politseinikkude ametiastmete wahest kergemini ära tunda. No nii wähe neid muutust küll ei ole. Nimetame ainult, et austatud autor, uued mütsidki, mis ju wist kaunis silmapaistwal kohal kantakse, kogemata silmapaaride wahele on unustanud.

Igatahes kenake juubel, mida pühitseta maksaks. Kui loeme Wabariigi faktilise kestwuse ajast, 1918. a. lõpust, saadik, siis leiame kokkudes, et 3½ aasta jooksul politseinikkude müts ka mitte enam ega vähem, kui kolm muutust, üleelanud on. Missugune ametkond Eestis wõiks sarnast haruldast rekordi weel omaks nimetada!? Sõjawäelased kannawad näituseks, ikka alles samakujulisi mütsa (samuti ka teisigi „tunnusmärka“), millega nad Wabadussõja algul sõtta läksid.

Et kaelus ja käiksed olla kirjumaks muudetud ametiastmete paremaks äratundmiseks, siis ei saa jällegi muiget tagasi hoida. Olgem otsekohesed. Ametiastmed olid warengi väga hästi tunda, selleks polnud tarwis mitte mingisugusi „wigurisi“ enam.

Riiklise wormi juures ei tohi iludus ja esteetiline külg mitte isiklikeks maitseasjaks jääda, nii nagu „Politseilehe“ kaastööline seda arwab, waid peab laiema pilguga asja peale vaatama. Ja siin ei saa meie weel kord kibedaid etteheiteid tegemata jätta. Arwan, paljud kodanikkudest olid wist väga üllatatud, kui esimesel silmapilgul, 1. mail okkupatsiooni aegseid Preisi wormisi tänawal liikunas arwasid nägema. Alles ligemal waatlemisel wõisime tulla otsusele, et meil siin tegemist on ainult omade korra-kaitsjate kewadise „karwamuutmisega“. Kellegi Saksamaitselise väljamõtteleja armust on wormi juures domineeriwaks saanud Saksa eeskuju. Palume waadata ainult seda tagant-est püst mütsi ja neid Preisi leitnandi kaeluseid — rohkem uurida pole tarwiski, sest ka uus riide wärw on sarnane walitud, mis muljet weelgi suurendada aitab.

Meie oma sõjawäelt laenatud järelaimamised on nüüd enam-wähem warju jäänud ja ei torka peensustes enam nii silma.

Autor püüab wäidata, et ka wäljamaal leiduda sõjawäelaste ja politseinikkude ühetaolisi riiklise wormiriide põhimõttest — teatud ühetaoline alus — tingitud olla. Ei tea küll, aga oletame, et see nii oleks, aga siis ei leidu seal juures igatahes wist sarnast maad ühegi ilmakaare pool, kus liht kordnik oma wormi poolest wäljapaiswam wälja näeks kui sõjawäelane — ohwitser. Aga waadake — Eesti tahab siin olla uueks teerajajaks... Usume aga, et järeltulejaid waewalt leidub.

Meie pole millalgi waielnud põhimõtteliselt wõõrsilt eeskuju laenamise ega kopeerimise wastu, kui see sünnib mõistlikult ja elunõuetele wastawalt ja pole sarnastel kordadel ialgi hukkamõistwalt esinenud. Asjata waew on sellepärast meie kirjutustes ka wastolusid katsuda leida, nii nagu seda „Politseileht“ teeb. Meie seisukoht oli selge. Wormi asjus wõisime leida ja oleksime pidanud tabama omapärast tooni, ilma et meil tarwis oleks olnud „kokkulappimise“ peale wälja minna. Mis aga politsei kaitseriistadesse puutub, siis pole igatahes mingit põhjust enestel siin Ameerikat üles leidma hakata, waid Lääne-Euroopa näpunäidete järele talitada. Oleks igatahes wist piskese lapselegi kaunis naeruwäärne asi, kui näituseks, meie sõjawäes mingisuguse oma-

pärase kuulipilduja wäljamõtlemise pärast päid waewama hakataks. See kõik peaks oneti päewaselge olema. Meie politsei juhid laenasid ju ka sõjariistad, kuid niisugused, millede koht kolikambris. Motiweerimisega jäädakse muidugi jälle wõlgu.

„Politseilehe“ juhtkirjanik näib igatahes meie politsei asjanduse juhtiwatele ringidele lähedalseisew isik olema, väga kahju sellepärast, et ta meie tõsisest märkusest politsei sisemise korralduse asjus waikides mööda on läinud ja pealiskaudsusega lepib. Leiame, et see külg igatahes väga ja väga palju tõsisemat tähelpanu nõuab, kui wälised hilbud. Lõpetame sellepärast ka „Politseilehe“ hüüdsõnaga: „kallid herrad, ärge halpige mitte, waid tehke tõsist Eesti tööd“!

MÕNED MÄRKUSED KIRJADE KONTROLLEERIMISE KOHTA.

Hra Sõjaminister pidas tarwilikuks Riigikogus kirjade kontrolleerimise kohta sõna wõtta, tähendades, et see on tarwis eriti just selleks, et sõdurite meeleolu teada saada, pealegi olla kirjade kontrolleerimine tähtis ka poliitilises mõttes. (Pwl. nr. 69).

Praegusi erakorralisi aegasi silmaspidades ei hakka meie pikemalt selle ühe waidlema, waid toome mõne näituse, kuidas meil seda teostatakse ja palju meil see ka maksma läheb.

Meie teada kontrolleeritakse kirjasi 5 linnas (wähemalt nii oli see weel weebruari kuul); igas punktis on terve rida ametnikka, kes arusaadawalt, riigilt ülespidamist saawad, mis wiie punkti kohta ikka mõne miljoni marga wälja teeb.

Et sõjakontrolli tegewuse üle selgemat pilti saada, siis toome siin näituseks Walga sõjakontrolli punkti.

Selles asutuses „töötawad“ neli inimest

Et Walga postkontori kaudu päewas umbes 1000—1500 kirja läbi läheb, siis iseenesest mõista pole seal neljal inimesel midagi teha.

Kui üks töötab (ajalehe lugemist nime-tame meie ka tööks), ei näita teised kolm oma nägugi, kui aga juhtuwad kogemata uksest sisse astuma, siis üleühe tunni nad seal ei ikkagi wiibi. Nii on Walgas, arwatawasti ka teistes kohtades palju rohkem tööd ei ole, mis õigustaks terve rea inimesi ametis pidama. Kas ei oleks aeg neid asutusi likwideerida, wadjadust nende järel rahuaeg nii kui nii ei ole (sõjaajal teine lugu) wõi kui neid täiesti likwideerida ei

saa, siis wastawalt tarwiduse järel wähen-
dada, et üleliigseid riigi kulusi ära hoida.

—e—

—o—

DEMOBILISEERITUD SÖJAWÄELASTE TOETAMINE SÖJAMINISTRI POOLT.

Demobiliseeritud sõjawäelaste eesõigu-
sest teenistuskohdade saamise asjus on aja-
kirjanduses ennegi juttu olnud. Muu seas
ka „Walwes“. On toodud üksikute sõnumi-
saatjate sulest faktisi, mis tõesti kurba pilti
pakuwad. Otsid süüdlast, kuid ei leia.
Kui objektiivselt asju hinnata, peame ütlemä,
et sõjawäelaste eesõigus teenistuskoh-
dade saamise asjus oli ja on lihtsalt unistu-
seks jäänud. Kõik kohad on ametnikka täis,
uusi juure ei wõeta ja sõjaaegseid, juhusli-
selt kohtadele sattunudid lahti ka ei lasta.
Kuritegewus on täies hoos. Ametnikkude
palgad wäiksed. Eesõigusteta ametnik
mõtteb — wõib olla, saan lahti, wõtan mis
wõtta wõib. Ja sõjamees oma teras-tahte-
jõuga kui kangelane kunagi, ootab kuud ja
aastad, sest tal puudub see nõiakepp, mida
„onupoja poliitikaks“ nimetatakse.

Meil öeldakse, et olla kohtade saamise
seadus. Kuid see on manifesti taoline töö-
tus. Tal puudub sisteem, järjekord ja ko-
hustus. Seadus ilma kohustusega on ümar-
gune null. Kohtade saamise küsimust ei
tohi keegi surnuks waikida, waid awalikku
arwamist pealetungiwalt appi wõtma. Riigi-
kõgu on ilig loid selleks, et sõjawäelaste
elulisemaid küsimusi päewakorrale wõtta.
Wähe on eesõigust deklareerida, seda peab
walitsus ise austama ja teostama.

Siin katsume ära näidata, kes on süüdi,
et meil kohtade saamise seaduse asemel
„soowitus — 23. dets. 22.“ maksma pandi.

Möödunud suwel töötas Demobiliseeri-
tud sõjawäelaste liidu keskjuhatus teenis-
tuskohdade saamiseks wastawa eelnõu wäl-
ja ja esitas Siseministri kaudu Wabariigi
walitsusele. Seal oli ettenähtud järjekord
ja wastutus (Nuhtl. S. §§ 329—332 põhjal).
Ministeeriumite waheline komisjon esitas
oma protokollil 11. aug. 21. Siseministrile,
kes korralduse tegi § 12-a põhjal s e a d u s e
e e l n õ u Wab. walitsusele ette panna.

Siseminister wõttis asja tõsiselt, ja andis
seaduse eelnõu juure järgmise seletus-
kirja:

„Seletuskiri

täiendawa seaduse eelnõu juure demobiliseeritud
sõjawäelaste teenistuskohdade asjus“.

„Eesti wabadussõja ajal 1919. a. esimesel
pooltel, kui frondil ägedad lahingud käi-

mas olid, tõusis sõjawäelaste keskel nurin,
et nemad olla sunnitud isamaad kaitstes ees-
liinil wiibima, kuna samal ajal riigi- ja oma-
walitsuse asutustesse isikuid ametisse mää-
ratakse, kes sõjategewusest osa ei ole wõt-
nud ja kui kord häda lõppema peaks, siis
oleks kõik teenistuskohad ära wõetud ja sõ-
jategewusest osa wõtnud haritud jõud jääk-
sid kõik ilma kohtadeta. Selle meelegaolu
wäljendustena ilmusid tol ajal ka ajakir-
janduses selletaolised kirjutused.

Wabariigi walitsuse poolt wõeti Sõja-
ministri ettepanekul selles asjas 25. juunil
1919. a. määrus wastu, mis kinnitab sõja-
wäelastele eesõiguse, peale sõja lõppu esi-
meses järjekorras riigi ja omawalitsuse asu-
tustes teenistust saada, milline määrus
awaldati R. T. nr. 42. — 1919. a. nr. 89. all

Peale sõja lõppu on püüdnud seda mää-
rust teostada Töö- ja Hoolekande ministeerium,
ning on nõudnud selle täitmist oma
ringkirjaga, mis R. T. nr. 75./76. — 1920.,
lhk.603 awaldatud. Eeltähendatud Waba-
riigi walitsuse määrust (nr. 89, R. T. nr. 42.,
1919. a.), mis deklaratiivset iseloomu kan-
nab, kinnitas uuesti Asutaw Kogu seaduse-
ga 9. detsembrist 1919. a. (R. T. nr. 217. ja
218. nr. 541.), kuid ka selles seaduses ei ole
ette nähtud, kes seda määrust teostama peab
ja kuidas seda teostada tuleks.

Nende seadus-määruste, kui ka ringkir-
ja awaldamisega oli aga põhimõttelikult õi-
geks tunnistatud eesõigus, mida pidiwad kasu-
tama demobiliseeritud sõjawäelased.

Käesolewal aastal 8. ja 9. mail oli Tar-
tus demobiliseeritud sõjawäelaste ülemaali-
ne kongress, kes peale wabadussõja lõppu
olid organiseerinud omi õiguste ja eesõi-
guste kaitseks ja läbiwiimiseks, nii hästi
teenistuskohdade kui ka maa saamise asjus.
Sellel kongressil selgitati, et eesõigusi kasu-
tada ei saa ja tehti etteheiteid, et Wabariigi
walitsus wabadussõjast osawõtnute wastu
ei ole omi lubadusi kindla käega täitnud ja
läbi wiinud ning kohustati Keskorganisat-
siooni wastawaid samme astuma — antud
eesõiguste maksmapanemiseks ja läbiwiimiseks.

Selle Keskorganisatsiooni poolt ettepan-
dud nõudmised, millega esineti minule, waa-
dati läbi ministeeriumite wahelises komis-
jonis, millest osa wõtsid sise-, töö- ja sõ-
jaministeeriumite esitajad. Komisjoni
poolt ülesseatud põhimõtete järele on sea-
duse eelnõu kokku seatud, millega esinen
maksma panemiseks ajutise walitsemise
korra § 12-a põhjal. Eelnõus on ettenähtud
kord, kuidas deklareeritud eesõigusi
läbi wiia, mis aja jooksul neid teostada ja

kes seda teostama peab; niisama ka wastutus selle mittetäitmise eest.

Antud lubaduste peale, mis täitmata, tuleb waadata kui weksli peale, mis väljalunastamata ja kui lubadus sarnases, nagu käesolew asi, täitmata jäetakse, võib oletada, et eeltulewatel aegadel, kus kodanikka lubadustega peaks waja olema, wirgutada omi kohuseid täitma, siis see tagajärgi ei anna.

Siseminister Einbund.
Asjade walitseja (allkiri).

See seaduse eelnõu saadeti Sõjaministrile seisukoha wõtmiseks, kes ka oma „arwamist“ awaldas.

Ta kirjutab muu seas: „Ei wõi kahelda, et ainult wabadussõjast osawõtjatel sõjawäelastele on eesõigus kohtade saamiseks ja et nende kohta peab see seaduses tähendatud eesõigus kohtade saamise suhtes kindlasti täidetud saama, kuid (!) siiski seda eesõigust riigi huwisi silmas pidades, ei tohi sedamoodi seletada, et kõik wabad kohad peaksid tingimata demobiliseeritud sõjawäelastele antama, see eesõigus on maksew siis, kui demobiliseeritud sõjawäelased oma elukutse ja hariduse poolest teistele riigi kodanikkudele wastawad.“

Edasi toob Sõjaminister näituse, et kuidas wõiks masinakirjutajaks sõjawäelast wõtta, kes masina peal sugugi kirjutada ei oska, wõi kellel parem käsi wigastatud jne.

Edasi arwab Sõjaminister, et „niimoodi kellegi kodaniku tunne ei saaks haawatud, kui demobiliseeritud sõjawäelastel on eesõigus kohtade saamiseks riigi ja omawalitsuste asutustes, kui nende wõrreldes teiste kohasaajatega ühesugused kogemused ja haridusline tsensus on.“

Oleks ka ekslik, riigi huwide waatepunktist väljamattes, kui riigi- ja omawalitsuse asutused sunnitud oleks wastuwaidlemata ainult demobiliseeritud sõjawäelasi wabaks saawate kohtade peale wõtma, sest korralik asutuse asjaajamine ei ripu ainult koosseisu suurusest, waid ka teenistuse oskusest.

Käesolewa seaduse eelnõusse par. 8. ja 9. sissejätmine annab nähtawasti eraasutustel — demobiliseeritud sõjawäelaste liidul wõimaluse mängida kontroll-osa ametnikkude kohtade määramisel ja lubab sellega segada asutuste ülemate korraldustesse sama ametisse määramisel, missugune wõimalus wähen dab autoriteeti ja raskendab riigi asutuste tööd.“

Kui Siseministri seletuskirja ja Sõjaministri „arwamist“ wõrrelda, siis näeme, et esimesel on demobiliseeritud sõjawäelased kaugelt ligemal, kui Sõjaministril, (kelle

moraalne kohus oleks pidanud olema neid igatpidi aidata.

Sõjaminister ütleb: „ühesugused kogemused“

Rääkimata juba sellest, et selle sõna mõistet võib wenitada lõpmatuseni, peame ikkagi meeles pidama, et ametnikul, olgu ka nõrgal, ikka kaks aastat „kogemusi“ selja taga on, kuna sõjawäelane sel ajal liinil wiibima pidi. Kus võib siin jutt „ühesugustest kogemustest“ olla.

Näitus masinakirjutaja peale ei kannaks ka kõige wähematki kriitikat wälja, sest sõjawäelane ise, kui ta masinal kirjutada ei oska, ka kohta nõudma ei lähe.

Loomulik, et Wabariigi walitsus Sõjaministri „arwamist“ ära kuulates omalt poolt arwas, et kui juba Sõjaminister, kes asjast kõige rohkem huwitatud oleks pidanud olema, pooleitawale seisukohale asub, siis ka sellel eelnõul iseäralist tähtsust pole, ja waatamata Siseministri ning Töö- ja Hoolekandeministri toetuse peale, tuli ikka seaduse asemel „soowitus“ wälja.

Nii toetas hra Sõjaminister demobiliseeritud sõjawäelasi kohtade saamise suhtes.

Kuulemind.

—o—

DEMobiliseeritud sõjawäelaste KONGRESSIKS.

Wabadussõjas wõidu saawutamiseks aitas kahtlemata wäga suurel määral kaasa, peale isamaalsuse ja isiklise wahwuse, ühistunne, kokkuliitumine, wastastikune arusaamine ja toetus, mis wankumatalt walitses üksikute wäeliikide, wäeosade, sõdurite omawahelises ja ohwitseride ning sõdurite wahekordades. Iseäranis wiimast asjaolu peab toonitama ja alla kriipsutama. Kuna, näituseks Wene sõjawäes ülepeasemata wastolud ja arusaamatused walitsesid ja ka Saksa wägedes wahekorrad meie seisukohast waadatuna mitte loomulikud ei olnud, peab Eesti rahwawäe auks tunnistama, et siin sundeti luua soodsa pind ühestöötamiseks, mis tu-gewnes just wastastikkuse usalduse peale.

On peale selle wastuwaidlemata tõeasi, et ühised ideed, ühised üleelamised, mälestused ning hädaohud waenuwäljal inimesi üldse rohkem kompektseks masseks kokku suundawad liita, kui see muudu igapäewases hallis elus wõimalik on.

Wõidurikka sõja lõpule järgnes demobilisatsioon, mis kümned tuhanded elujõulised mehed sõjawäe ridadest tagasi wiis nende

igapäise, ülesehitawa töö juure. Lahkudes wõitluse päiwil armsaks saanud wäeosadest, lahingusõpradest, täitis wist ilma erandita kõikide rinda ühes rõõmuga ka kurblik lah-kumise walu ja nii mõnelgi weeres pisar laugele. Algas kahtlemata ka küsimus meele — kas peab loodud ja karastuse tu-lest läbi käinud side selle sammuga katke-ma wõi ehk leidub teesid waimliselt ühen-dusse jäämiseks? Sarnase tee leidmine ja tegelik teostamine ei lasknud ennast mitte kaua oodata. Mõnede ärksamate demob. sõjawäelaste, nii ohwitseride kui ka sõdu-rite eestwõttel, tõusis ellu „Eesti demobili-seeeritud sõjawäelaste liit“, mis wõrdlemisi wäga lühikese kestwuse aja jooksul suu-tis üle maa organiseerida igalpool osakondi, millede kaudu jälle kokkuliita ühiseks pe-reks kümneid tuhandeid meie elujõulisemat ja riigiustawamat elementi. See on suur ja tänuväärt töö, mis juba tehtud ja mis weelgi ees seisab, sest ülesanded wõiwad olla sedawõrd suured, et neile lihtsalt ette-tõmmatawaid piiriseid ei näe.

Peale ülewal nimetud, nii öelda, waim-liste põhjuste ehk tegurite tegid demob. sõjawäelaste liitumise weel tarwilikuks need iseäralised ja omapärased nähtused, mis pärast sõja lõppu meie riiklises elus nähtawale tulid. Kõige esimesel joonel peab siinkohal küll otsekohe nimetama sõjawäe-lastele antud pühaliste lubaduste, kas täit ehk jälle osalist ignoreerimist. Sellest on tulnud kuni tüütuseni juttu teha nii ajakir-janduses kui ka seltskonnas, kuid pöõret parema poole ootame tänaseni asjata. Ees-õigustatud maa- ja teenistuskohdade saa-mine kipub jääma ainult paberliseks ilu-saks sõnakõlksuks ja käeliigutuseks, kuna tegelikult igalpool otse taewa poole kisen-daw ülekohus walitseb, algades kohtade peal wallaomawalitsuste wõimukandjatega ja lõpetades keskasutustega. Paremad maa-tükid ja kohad päriwad sõpruskaudu lihti isikut, kes Wabadussõjast kurja undki pole näinud. On küll ja küll teada juhtumisi, kus sõjawäelane oma õigustes taganema on sun-nitud arpgüksi wäejooksiku ees. Sõjawäe-lased, kindlad olles oma õiguste peale ei wõi alandada end ju mitte seisukohani, kus nad tagatreppide kaudu omi asju hakkaks ajama, kuna teised sellega libedalt hakkama saawad. See seletab nii paljugi.

Siis sõjawägi. Pärast sõja lõppu hak-kas sinna kokku walguma elementi, kellele wõõrad Eesti riiklised huwid ja kes sõja ajal kodumaa kutse wastu külmaks jäid

ning heaks arwasid mitmekalibriliste „suure-Wenemaa ülesehitajatega“ muresid ja loo-tusi jagada. Alles kui pind jalgade alt neil „armeedel“ põhja wajunud oli, leiti Eesti üles, muidugi ajutiseks, kuni paremate aegade tulekuni. Mäletame wäga hästi, kuidas Judeenitschi esialgsete sõjaliste kor-daminekute puhul Petrogradi operatsiooni ajal terve see kas rahvusliselt ehk jälle hingeliselt muulaste pere kui sipelgapesa kihama löi ja kimpsusi kompsusi ärareisi-miseks kokkukraapima hakkas. Kas oldi kindel, et riigikaitse saladused küllalt kaitse-tud olid. —

Häbiwäärt asi, ja selle publikumile on pidanud ruumi andma meie sõjakangelased ja seda ainult sellepärast, et igal tulejal mõne tähtsama mehe näol siin kooliwend ees leidus. Neist rahuaegsetest kooliwen-nalistest suhetest teatakse sõjawäes nii mõndagi rääkida. Waadatagu ringi ja mõel-dagu järel, kas tagajärjena ehk ei löika meie juba wilja — on ettetulnud kurbi juhtumisi, milledele waremalt sõja päiwil aset ei leidunud. Meil aga armastatakse waikida ja lastakse armulikult kommunistidel ja ise-sotsidel Riigikogus arupärimistega esineda ning sõjawäe kaitsejate osa etendada. Ilu-sad kaitsejad need Wenemaa nälja kummar-dajad! Aga poolehoidjate wõitmiseks ei ole neile paremat reklaami tarwiski. Lõpuks weel Wabaduse Ristidega, mis wiimasel ajal küll lõwiosa kõigist pahameele tormist osaks saab. Täitsa arusaadaw, sest milles-ki muus pole ka wäiklase isiklise jonnii pärast õiglusetunnet nii wäga raskesti haa-watud, sellele hoopis näkku antud. Toimetus saab alatasa kirju, kus üksikuid wäärnähtuste juhtumisi terawalt piitsutatakse. On wõimata, lihtsalt juba ruumi puudusel, kõike seda huwitawat materjaali awalikkuse ette kanda. Aga kõigist neist kirjust kõlab ühise põhitoonina nurin tehtud ülekohtu kohta ja nõue kiire paranduse järele. Nii, näituseks, kirjutatakse ühe liinilt putket teinud isiku kohta (kellele selle „teenuse“ eest pärast Rist annetatud) järgmist: „Tema ja tema taoliste „kangelaste ettepaneku lehed tuleksid rewideerimise alla wõtta ja nende „wägiteod“ tunnistajate abil selgi-tada, wabaduseristid nendelt ära wõtta, andes tõsistele kangelastele ja niihästi „ise-hakkanud kangelased“ kui ka nende ette-panejad wastutusele wõtta. Oleks ju prae-guse olukorra edasikestmine tõsiste kange-laste au teotamine, tõeasjade wassimine ja Wab. Ristide wäärtuse alandamine“.

Sõja-ajalooline kirjandus puudub meil senini pea täiesti. On kindel, et need kisen-

dawad wäärnähtused ka seal tulewaste põlwede jaoks kirja saawad pandud.

Nii leiame juba hiljem ilmunud „Eesti rahwawäe 9. jalawäe polk“ lhk 233—237, piitliku kirjelduse tööd, 1. diwiisi kindlustuste ehitajast, kelle andeksandmata lohakuuse ohwriks 28. detsembril 1919. a. Sala küla juures peaaegu terve rood langenud jne. Peale sõja lõppu saanud aga mees 3. järgu Wab. Risti — „sõjaliste teenuste eest“.

Missuguseid korraldusi on aga katsutud seisukorra lahendamiseks maksuma panna. Peab ütleva — niihästi mitte kui midagi! On ainult teenistuskohdade saamise asjus paaril korral ametiasutuste „tähepanemist juhitud“ sõjaw. eesõiguste peale, mis midugi paljudes kohtades weeks hani seljas jääb. Wab. Ristide asjus pandi ette sõjaliste teenuste eest kümme-kond surmasaanut, nende hulgas ka kuulsam lahingukangelane ja wäejuht kapten Irw, leitn. Sabalotnoi jne. Milline saatuse pilge. Kapten Irw saab Risti alles pärast Tomsoni, Prentsstiebeli, Saarnoki, Bachmanni ja t. taolisi mehi, kellest paljud wabadussõja püssipaukugi ei kuulnud.

Ainult ühes asjas jõudsimise selgusele. Sõjaminister hr. Soots oli lõppude lõpuks, wastu seina pigistatuna, sunnitud ülestunnistama, et Ristide annetamise äralõpetamine ikkagi omawoliline samm on ja et Riigikohtu seletuse järele see protseduur edasi võib kesta. Kuid tegelikult ei lasta oma rahu põrmugi rikkuda, ei kõssatagi, waid ettepanekud kolletawad endiselt kaustas ja hr. Soots maitseb wõidurõõmu, awaliku arwamise peale wilistades. Oleme appelleerinud nii mitmel korral ja nii mitme wõimukandja nimele — kõik asjata! Keegi ei wõta kuulda! Kellelgi pole weel südame-tunnistus kõdi tegema hakkanud.

Sarnane on see sumbunud õhkkond, milles 7. ja 8. mail Tartus 2. üleriikline demobilis. sõjawäelaste liidu kongress kokku astub. Oleme oma arenemisel satinud umbkotti, kus wäljapeaseteed otsides rabeleme. Kes on õigustatud ja võib oma kaalu sõna kaasa ütelda?! Kahtlemata pöörduwad neil päiwil erilise huwiga kõikide silmad Tartu poole. Demobil. Sõjaw. Liidu ülesannete hulka kuulub esimesel joonel just sõjawäel. huwide kaitse, mida nagu näeme, igalpool tallatakse. Liidu Keskjuhatus on tänuwääriliselt sellel alal palju tööd teinud, kuigi sellel aga igakord soowitud tagajärge pole olnud, nii ei olene see mitte enam Keskjuhatuses ära. Nii teame, et näituseks Keskjuh. Wab. Ristide asjus mitu korda sammusid on astunud. Päewa-

korda silmates leiame sealt muu hulgas ka maa, kohtade ja autasu (Wab. Ristide) küsimused. Kongress ei jäta siin midugi oma autoriteetlikku sõna mitte kaasa ütlemata, waid seab üles juhtnöörid, mille järele Keskjuhatus edaspidises töös talitama saab. Ja loodame juba paremate tagajärgedega, sest ei taha, ei suuda lihtsalt uskuda, et meie rahwa elujõulisema osa, kellele tänu wõlga riik oma iseolemise eest, põhjendatud minimaalsed nõudmised juletakse ja tihetakse jätta tähelepanemata, waid et juhtiwad mehed üheteistkümnendal tunnil jaksawad jõuda lõpuks arusaamisele, et siin tegemist pole mitte lapsemänguga. Demob. sõjaw. Liit on igatahes jõud, mille meeleoluga wäga rehkendada tuleks, liiatigi, et ka tegew sõjawägi neile elawalt kaasa tunneb. Ja küsimus ei seisa ju milleski muus, kui ainult kord antud lubaduste korralikus täitmisel, kus juures näituseks, Ristide asjus tegelikult nüüd wähe parandusi teha saab ja siin tegemist õieti ainult moraalse rahuldusega on.

Terwitame lõpuks südamest neiks tähtpäewiks üle terve maa kokkutulnud wabadussõja kangelasi ja soowime kongressi kordaminekuks kõige paremat edu.

AWALIK KÜSIMUS.

Omaval ajal sünnitas riigikontrolli majoostmine palju lärmi, kuid maja sai ikkagi ostetud.

Et maja sisemised ruumid endisel kujul kohased ei ole, siis tuleb neil ümberehituse töid ette wõtta. Harilikult kõik riiklised tööd antakse wõitluspakkumisel wälja, kuid nüüd liiguwad jutud, et kontrollimaja ümberehituse tööd on endise riigikontrolli ametniku insener Martin'ile ilma wõitluspakkumisteta wälja antud. See sunnib meid küsima, kas need jutud wastawad tõele?

NUKKER SÖDUR JA NUKRAD HOBUSED.

Pühapäewal, 23. aprillil, seisis Nunne tänawal, wõõrastemaja „Imperial“ läheduses sõdur (kellel õlalappidel oli nr. 5) ja hoidis suu äärest kinni kahte sadulas ratsa-hobust; üks loom asus sõduri paremal, teine pahemal käel. Kõik kolm olewust paistsid olewat üpris nukrad ja wäsinud, sest nad seisis, nagu mitmel korral möödaminejad

kodanikud jutustawad, samal kohal kella 1—7-ni p. l. Nähtawasti oli nende isand wist küll mõni kõrgem sõjawäelane — ajades tähtsaid asju, kogemata ära unustanud truu sõduri ja sama truud loomad. Meeleldi ei oleks ta ehk nii toimetanud. —ei—

(„T. T.“ nr. 94.)

Kirjad teimetusele.

I.

„Walwe“ 13. numbris esines salk endiseid Kaukaasia Eesti „seltskonnategelasi“ (Hiir, Kukk, Paalberg, Ploomipuu, Haawist ja t.) märgukirjadega, milles seletawad, et Kaukaasiast kõik eestlased ära tulnud ja sellepärast Eesti W. walitsus rutaku Eesti esitaja ärakutumiseks sealt.

Mispärast peaks walitsus kurjeeridel ära keelama nende reisud, esitaja, kelle kohta „tegelased“ katsuwad üles seada kaalamurdwaid süüdistusi, jalamaid sealt ära kutsuma ja sinna saatma „likwideerima“ tegelasi, kellel just koha peal tuttawad need olud.

Et aga lugeja arwama ja kartma ei jääks, et meie esitaja tõesti ainukese eestlasena Tifliisi maha jäänud, kuna „tõsised“ eestlased ja tegelased kõik ju ärasõitnud, siis ruttame kohe teatama (iga eestlane teab seda isegi), et Gruusias on alles suured Eesti asundused: Estoonia, Ülem- ja Alam-Linda, Neudorf, kokku üle 1000 eestlase, kellest suurem osa Eesti kodakondsuses. Nende isamaalsus, wahvus ja mehisus raskeil aegadel, nende ausameelne ja eestilik taktika, nende hariduslised püüded on ajalehelugejatel niisama teada, nimetagu nüüd need „endised tegelased“ endid nii „tõsisteks“ kui tahes ja teisi nii halekuulsateks kui tahes. Mis puutub „endistesse tegelastesse“, siis ei tohiks nad kuidagi omada laiemas mõttes Kaukaasia Eesti tegelaste nime. Selleks ei ole neile keegi õigustanud, ei ka wolitanud neid miskisuguseid samme astuma kellegi nimel Kaukaasiast. 1918. a. peale, kus nad kodumaale sõitjatest ühes näputäie eestlastega Tifliisi maha jäid, karjusid nad maailma täis, saadeti telegrammid ja raadiod, et nad Eesti esitusele hukka lähewad, niipea aga kui ise õnnelikult kodumaale said, olewat walitsus ülekohtune, et küllalt nende meelest ruttu esitust sealt ära ei korista! Kui nüüd tõesti kellegil õigus oleks omi soowiawaldusi välisesituse suhtes Wabariigi walit-

susele ette kanda, siis on see õigus just neil eestlastel, kes Kaukaasias Eesti kodanikkudena elawad, s. o. laiematel asunduste ringkondadel ja nende palwe on kodumaa wastu alati olnud, et Eesti esitus seal alles hoitaks vähemalt praegustel segastel aegadel; kulusid on nad walmis kandma kui ka muid kohuseid kodumaa wastu.

Siin peame nüüd puudutama asju, mida meie Mustamere ranna ja Taga-Kaukaasia Eesti asunduste tegelased, kunagi ei oleks tahtnud kodumaa ette kanda. Nüüd oleme aga seda tegema sunnit. Siin mõtleme Tifliisi Eesti Rahwa Nõukogu, kui seda ishakkanud Eesti esitust, mille tegewus Eesti heale nimele Gruusias saatuslikuks sai.

Juba rewolutsiooni algusest, kui Eesti asundused hoogsasti korraldama hakkasid, büroode ja keskkorralduste ümber, et tegewust ühtlustada ja jõulisemalt tegutseda, jäi Tifliis sellest kõrwale ega wõtnud ühestki asunduste kongressist osa. Sellest kaunist rahwuslises ja hariduslises liikumisest, mis need kaasa töid, mida õigusega kutsuti asunduste „ärkamisajaks“, jäid nad hoopis kõrwale. Sellega ongi seletataw, et Tifliis üksi oma ette isesugusele teele kaldus, siis kui sealt pealegi 1918. a. lahkusid peaaegu kõik paremad jõud ja järele jäid ollused, kellel rahwuskultuuriliseks tööks tõsised huwid puudusid. Loodi kohaline Eesti walitsus igasuguste ministriumitega (ise loomulik on, et „haridusministriks“ oli ühe Eesti kaupmehe proua, mitte eestlane); paar „sõjaministri“ sõitsid isegi Suhuuni asundustesse wägesid mobiliseerima. Ministriumid muidugi langesid kokku, kuid Eesti esitus-missioon loodi siiski. Ja siis läks tegewus lahti! Eesti Rahwa Nõukogu (s. o. missiooni) liikmeks oli muu seas walitud juut Beilits. Peale ametlikult tellitud passiplankide telliti teine hulk mitte ametlikult. Tegewus oli sedawõrd wiljarikas, et mõne aja pärast oli Gruusia Tifliisist Batuumini täis juuta ja muid spekulante, kes Eesti passidega sõitsid. Välisriikide esitused, arwates, et siin tegemist Eesti Wabariigi esitusega, wiseerisid heameelega passisi ja niisuguseid kurjeerisid saadeti ka Lääne-Euroopasse. Niisugune tegewus äratas õige suurt pahameelt laiemates Eesti ringkondades, ka Gruusia walitsuse tähelepanu pöörati selle peale ning Eesti asutused kui ka osa „tegelasi“ wõeti järelewalwa alla. Juut Beilits pisteti pogrissi. Arusaadaw, et see juut üksi süüdlane ei saanud olla. Tifliisi Eesti ollused läksid liimist lahki. Ühed süüdistasid, teised kaitsesid passiwärki. Nõukogu koosolekud olid lärmi-rikkad ja jätsid wõõra waatajale Tifliisi

eestlastest õige halwa mulje. Ühel üleüldisel koosolekul süüdistas hra Haawist Hiirt ja Paalberki awalikult walepasside laialilaotamises, ja asi kippus minema ruskate peale. Gruusia walitsuse poolt algatud uurimine kestis enamlaste Gruusiasse sissetulemiseni, ja raske on just öelda, kes neist „tegelastest“ Eesti au teadlikult, kes teadmata rüwetasid. Wastutus langeb igatahes kõikide peale. E. asunduste keskkorraldus kui ka üksikud Tifliisi eestlased astusid Eesti walitsuse ees energilisi samme korratuste likwideerimiseks ja 1920. a. lõpetati asi Eesti konsuli määramisega Tifliisi.

Nende isehakkanud „diplomaatide“ juures oleks ehk huwitaw üksikult peatada. Kõige pealt selle ühe „diplomaadi“ herra Hiire juures. Tema algas oma karjeeri Tifliisis sellega, et balagaani kommetijandina näitas „Waarao tütarit“. Pärast haritlaste lahkumist Tifliisist 1918. a., sattus Hiir Eesti Seltsi juhatusse. Juhtus, et ajutise esitaja wolitused, mis kodumaalt Tifliisi Eesti Seltsi esimehe nimele saadetud, tema pihku satusid. Hiir pani rattad käima ja peagi oli ta Eesti seltsi esimees. Kuid tal ei õnnestunud. Warsti määrati konsul ameti ja Hiir jäi lhatud kõrguse tipule peasemata. Kuid wolitusi ühes mitmesuguste liht ja diplomaatliste passide plankidega hoidis ta igaks juhtumiseks alles ja tõrkus neid äraandmast, ka siis, kui konsul Paul nende äraandmist nõudis. Alles kui teda arreteerimisega ähwardati, andis ta nad ära. See oli 1921. a. Kuid diplomaatlistest asjust wõttis ta Nõukogu liikmena osa.

Teistest „diplomaatidest“ oli hr. Kukk Gruusia iseseiswuse ajal Tifliisis nõukogude Wene saatkonna teenistuses, kes Gruusias enamlist riigi pööret sadade ja tuhandate agentide abil ette-walmistas; sai 35.000 (nagu ta ise rääkis) kuus palka (rahwasaadik sai sel ajal Tifliisis ainult 10.000). Tema, kui ka teiste, nagu Hiire, Beilitsi walimine Tifliisi Eesti Nõukogusse (ja esituse) näitab, kui wähe Tifliisi Eesti ollus oskas mõelda. Nüüd näib hr. Kukk Tallinnas riigiteenistuses liikuwat ja kas ta nüüd ühte wõi kahte isandat teenib on teadmata.

E. Ploomipuu oli Tifliisi Eesti Nõukogu sekretäär selle kõige „wiljarikkamal“ tegewuse ajal.

Hr. Lukats ei elanud isand Pauli ajal üleüldse seal. Kui ta läinud aastal kodumaale sõitis, pajas ta ajalehtis wõimatuzasundustest, nii et tuntud asunduste tegelane S. Sommer sunnitud oli ajakirjanduses seda ümberlökkama. Nüüd aga katsub ta

tõendada, et Kaukaasiasse üleüldse eesflasi ei olewat jäänud! Kuidas sellest aru saada?

Isand Haawist, see tuline isamaalane, oli kõikide Tifliisi Eesti ministeeriumide projektide looja. Kui aga tema projektide põhjal loodud asutused laiali läksid, kaotas ta tasakaalu: pidas suuri wõitlusi esitaja koha pärast, ajas ühes abilistega walepasse taga, tüütas Gruusia ministeeriumid oma Eesti tüliasjadega, kippus liig tihti ministrite jutule, kus armastas Eesti esitajana wälja astuda; tegi suurepäralisi wisiite Gruusia walitsusele, nagu oleks see Eesti au kohane. Selle au taga, ajas ta pisi-tasa rahawahetuse äri, kuni sellega sisse kukkus ja see Gruusia walitsuse poolt konfiskeeriti, Haawist aga ise pärast wangistamist Gruusia Wabariigist wälja saadeti.

Konsulile pannakse süüks, et tema abikaas olewat „Poola juudi soost umbwene-lane“, et konsul on olnud heal ajal kuskil kubermanguwalitsuses kubeneri parem käsi, et konsulaadi juriskonsuldi sugulastest olewat keegi enamlane jne. Oletame et see kõik nii oleks, kuidas oleks aga konsul selle olemasolemise ja kõige muu eest wastutaw? Mis hr. Pauli tegewusest Wenemaal räägitakse, siis see on hr. Hiire poolt wälja mõeldud. Ei tea, kuidas mõtleb is. Hiir seda kõiki tõendada? Eesti polgu kassa asi on meie teada ju annu selgitatud (meie teada weel mitte. Toimetus). „Tõsise eestlase, „rahwuse ja riikluse tunde“ nimetamisega ei maksaks neil herradel oma sutud waewata, ei ka „pahameelest“ Tifliisi Eesti ringkondades! Ei ka rääkida „seletuste nõudmisest konsuli käest“. Selge on üks. Hr. Paul likwideeris wälisministeer. ülesandel kõik need Tifliisi Eesti Nõukogu diplomaat-lised asjad, kui ka nõukogu, sest miskisugust poliitilist ega esituslist korraldust ei wõi olla ametliku esituse kõrwal. See peaks olema arusaadaw. Tifliisi „tegelased“ katsusid aga siiski tegutseda, nagu Hiire loost nägime. Siis katsuwad need mehed weel süüdistada Pauli selles, milles nad ise just süüdi on, see on juutidega läbikäimises. Esituse juriskonsult Rohlin, keda „tegelased“ isegi Tifliisi kuulsamaks adwokaadiks nimetawad, on Tartu ülikoolis õppinud ühes Pauliga ja Eesti esitusele on ta, niipalju kui teada ainult au teinud. Batumi konsul Blumberg on eestimaalane, räägib puhtalt Eesti keelt ja kuna ta Batuumis ainuke (kui nii öelda wõib) eestlane on, konsul seal aga tarwiline on Suhuumiga läbikäimiseks, siis ei ole siin midagi imestada. „Mustaäri“ ei tea teda ajanud olewat, wõi nimetawad „tegelased“ mustaks äriks ehk seda, et

Blumberg hulk walepassisid, mida Tifliisist nii ohtralt laiali laotati, ilmsiks tegi. Juut Starodub tõi Suhuumi sel ajal posti, kui enamlased peale tungisid ja ükski ristiinimene ei liikunud, posti oli aga siis just hädasti tarwis saata. Kuidas näit. olid asunikud is. Starodubile sel korral tänulikud. Mis ruumidesse puutub, siis ei wõinud Tifliisi Eesti Nõukogu ruumid juba taktiistel põhjustel (?), kuna seal seinad pealegi werega pritsitud on, konsulaadi asukohaks olla. Paskewitschi tänawal, kus kõik suuremad wälisriikide esitused, heade ruumide saamine oli õieti õnnelik ja ka eestlaste poolt soovitatud. Eesti warandusi on Paul energiliselt kaitsnud, kõik Suhuumi Eesti kultuurilised asutused on konsuli abiga suurepäraliselt kuni wiimase ajani alal hoitud. Kui Tifliisi Eesti seltsi raamatukogu niisugune saatus tabas, siis tuleb seal süüdlasi küll wist mujalt otsida (?) Siis see wõla ja waluuta asi. Ärasõitjad tifliislased, suuremalt jaolt waesed teenijad, tarwitasid kodumaale sõiduks rahalist abi. Konsulil ei olnud aga ei isiklikka, ei ka riiklikka summasid. Otsiti laenuusaldajaid. Keegi ei tahtnud ettepanud tingimistel (50.000 Gr. rubla naelsterlingi eest) raha laenata. Wiimaks leiti paar isikut, kes ise ka Eestisse sõidust olid huwitatud, nende hulgas ka Helweetsia alam Mekkel (juut), kellele ehk selle tõttu, et ta suurema summa laenas, transiitwiisa Eestist läbisõiduks ehk antigi. Selle laenu wõtmist ei ole ei Paul ei ka keegi teine ärasõitjatele peale sundinud, seda enam, et seda wajagi ei olnud; ärasõitjate koosolek wõttis need tingimised wastu, kui täiesti wastuwõetawad. Börse kurs oli sel korral 60.000—70.000 Gruusia rubla 1 naelsterlingi eest puhtas rahas, kuna tsheki hind 50.000 ümber kõikus. Et see laenamine kasulik oli, näitab see, et warandusega isikud, nagu hr. Hiir, seda tarwitasid. Laenatud rahaga osteti nisu, mis jahuna kätte tuli umbes 20.000 r. puud, s. o. umbes 600 Emk., nii siis kaunis normaal. Ärasõidu ajal, kuna raha kurs ruttu langes, maksis jahu juba 100.000 puud. Mehed ei taha lihtsalt oma wõlgasid maksta, tahawad wõetud kohustus- test lahti saada ja see on kõik. Ning aitajaid määratakse ja paljastatakse weel pealegi.

Et is. Hiir ja Ko. pärast kõiki seda, millest siin räägitud, „kahtlased isikud“ olid, seda näiwad nad isegi teadwat, sest Moskwas istusid nad sellepärast, et lubasid rutulise wiseerimise eest atkäämaksu wastawas Wene asutuses. Seda aga ei täitnud ja wiisadest tõmmati kriipsud läbi. Arusaadaw, et uuesti wiseerimine palju aega

wõttis. See oli meeste oma „diplomaatia“ wili.

Nii on „tegelased“ oma Tifliisi mustapesu kannud kodumaa ette. Wastutus selle eest langegu nende eneste peale.

Mustamere ranna ja Taga-Kaukaasia Eesti asunduste keskkorralduse esimees ja Obhaasia (seaduseandwa) Rahwa nõukogu liige A. Martin.

Endine Tifliisi Eesti seltsi esimees enne rewolutsiooni aega R. Poola.

Suhuumi asunduste keskkooli kursuste juhataja 1918.—1920. a. Ph. Kaljot.

Sotschi maakonna asunduste komitee abiesimees ja wolinik P. Litter.

Toimetuse järelemärkus: Oleme ka teisele poolele sõna annud, et asi, mis laialisema ulatusega, selgitatud saaks.

II.

Teie lehes 7. aprillil s. a. nr. 16. ilmunud teade „Saladuslik ametnik“ õienduseks palun lahkesti järgmist awaldada:

Siseministeeriumi Kaitsepolitsei Peawalitsuse kants. teenib Tartu linna kodanikkude Ernst — Willema ja Amalie Griep'ide poeg **Karl Griep**, sündinud Tartus ja abpteeritud Nadeschda Kiselewi poolt, mis Tallinna linna waestelaste kohtu otsusega 24. aprillist 1887. a. kinnitatud, nii et tema õigusega Karl Willemi p. Griep-Kiselewi nime kannab ja selle nime all ka opteeritud on.

Mis puutub Griep-Kiselewi Eesti keele mitte mõistmise tõendusse, siis on see ebaõige, sest tema tunneb Eesti keelt nii sõnas, kui ka kirjas.

Kaitsepolitsei Peawalitsuse
tülem (allkiri.)

Sellega ikka ei ole ära seletatud, kuidas **Nikolai Aleksandri p. Kiselew** muutus **Karl Willemi p. Griep-Kiselewiks**, ja missuguse nime all tema lõppude lõpuks opteeritud sai.

III.

23. weebruaril s. a. ilmus „Päewalehes“ kuulutus, et Tapa alewiwalitsus wajab kantseleiametnikku.

Kui Wabadussõjast osawõtja lootsin seda kohta saada ja saatsin kõik tarwilikud dokumendid sinna ära. Kuid sain wastuse, et alewiwalitsus minu palwet täita ei saa, põhjustel, et alewiwalitsus kardab, et mina koha peale püsima ei jää, sest et waremalt parema koha peal olen teeninud.

Kurb ja imelik nähtus. Kui ma juba palwekirjaga koha saamise üle esinesin, siis ikka selleks, et teenistusse astuda, aga mitte selleks, et alewiwalitsust tüsata.

Kui igal pool nii asja peale waadatakse, siis wõib rahulik südamega nalga surra.

..J. H.

IV.

Awaldame lühendatud kujul:

Kui hra Hiir augustikuul 1921. a. Tifliisi Eesti seltskonna poolt saadetud „delegatsioon“ eesotsas minule s. Pauli peale kaebamas käis, siis arwas ta nähtawasti mind suureks isikuks, kes oma ringreisul Eesti esitusi rewideerib.

Mina olin ainult Peterburi Politehnikumi poolt Mustamere kaubalaewastiku olukorda uurima komandeeritud ja välisministeeriumi ega Eesti esitustega ei olnud minul mingisuguseid suhteid, mispärast ka minu wastu tõstetud süüdistus („Walwe“ nr. 13. „Weel üks diplomaat“), et mina olla waikinud Tifliisi sündmustest, langeb iseenesest ära.

Philipp Kaljot.

V.

Palun Teie ajakirjas nr. 17. „isa“ poolt allakirjutatud artikli autori rahustamiseks järgmised read awaldada: Haigemajades on üldse selleane kord, mis praeguse aja teaduse poolt õigeaks tunnistatud, et haigeid jaotatakse palatitesse nende haiguse järele, eriti külgehakkawate haigustega haigeid, sellepärast oli ka Teie poeg tiisikushaigena tiisikuse palatis. Röntgeni kiirte abil selgunud „parem kops paistetanud“ mille tagajärjel poeg wäeteenistusest wabastati, on niisamasugune tiisikus, nagu Röntgeniga läbiwaatamata teisel teel kindlaks tehtud tiisikuski. Poja haigus wõis teenistuse kohuste täitmisel ainult ägeneda, enam awaliku käiku omandades.

Tallinna Sõjawäe haigemaja
ülemarst (allkiri.)

Tallinnas,

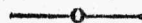
22. aprillil 1922. a.

ÕIENDUS.

W. S. süüdistus, mille ta „Walwes“ nr. 18. „W. Maa“ teadetel minu kohta awaldab, on ilma igasuguse aluseta. Mina ei ole Saksa wõimude teenistuses olnud ega kunagi nende kasuks kõnelenud. Seda wõin tunnistajate waral tõendada. Mis puutub aga enamlastele kaasatöötamisesse, siis on see asi sõjakohtu kõige waljuma uurimise all olnud ja tõenduste puudusel lõpetatud. Pärast andsin isiku, kes minu süüdistamist algatas, prokurööri kätte. See isik (Gustaw Ambos, Wiru-Jakobist) tunnistas enese kohtu-uurija juures põhjuse ta kaebamises süüdlaseks, palus minult andeks ja maksis mulle kahjutasu. „W. Maa“ teated tulid minu erakondliste wastaste E. Rosenbergi ja M. Juhkani poolt, kes enne nende awaldamist minule südamlisest sõprusest pakkusid (mille kohta mul nende kirjad alal) ja kui ma alla ei paendunud, siis ülatud lehe abil mind maha matta katsusid. Olen „W. Maa“ nende teadete awaldamise pärast kohtusse kaebanud.

Rakweres, 29. aprillil 1922.

H. Turp.

MARKUSED.

„Walwes“ nr. 16. ja 18. ilmusid mõned märkused Pärnu-Tallinna raudtee inspektor hra Grünberg'i kohta, nüüd „Pwl“ nr. 100 leiame järgmise teate:

Ametist wabastatud on Pärnu-Tallinna raudtee inspektor inseneer-mehaanik Artur Grünberg tema oma palwel.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIIT“.

A.-S. „Ühiselt“ trükk, Tallinnas.